

BUNUL ECONOM

REVISTĂ PENTRU PROGRES ECONOMIC, SOCIAL ȘI CULTURAL

ABONAMENTUL:

Pe an cor. 5; pe jumătate an cor. 250.
Pentru România 15 lei pe an.

INSERTIUNILE:

să socotesc după tariful, cu prețurile
cele mai moderate.

Abonamentele și insertiunile să plătesc totdeauna înainte.

Rugăm On. Redacțiuni a trimite schimbul foilor direct redacțiunii „Bunului Econom” în Deva.

Banca culturală.

Răspuns »Revistei Economice«.

„Trebue să ținem samă de categoriile, din cari voim să închiegăm o forță colectivă; să pipăim pulsul lor, să le judecăm cu *toată liniștea* echilibrul actual și să căutăm pe ce căi să poate ajunge la o legătură trainică”

Octavian Goga.

»Revista Economică», organul financiar-economic al multor bănci românești, să ocupă în nr. 20 dela 17 Maiu a. c. cu propunerea mea, făcută în sesiunea din anul această a sinodului arhidiecezan pentru înființarea unei *bănci culturale*.

Nu convine firei mele de a intra în polemii, cari ușor pot devia în personalități, pe cari în activitatea mea publică de 14 ani totdeauna le-am ocolit; dară cu toate acestea tonul pentru mine vătămător și deci apărarea demnității mele personale; apoi titlul tendențios »*idolul de aur în sinoade*», sub care autorul articolului să încearcă a combate minunata idee a băncii culturale, proiectate de mine, precum și iminenta necesitate de-a întrupa, spre binele obștesc această idee, izvorită din o adâncă și

nepreocupată convingere, mă îndatorează a-mi apăra propunerea, combătând argumentele, ce le pune «R. E.» în calea realizării ei.

Autorul articolului — își introduce articolul său cu concluzele, aduse anul acesta în sinodul dela Arad și Caransebeș în chestiunea: «*Să fie sau să nu mai fie pe viitor preoții și mai ales protopopii directori executivi la bănci ?*»

Atinsă odată aceasta chestiune, profit de ocazia binevenită de a-mi descoperi părerea, că eu *nu aprob* să fie preoții și protopopii, *nici directori executivi* la bănci, *nici cassari* sau astfel de *funcționari*, ale căror îndatoriri de o parte le aflu *incompatibile* cu chemarea lor preotească, de altă parte reclamă atenția și munca unui om întreg, încât e cu neputință, ca unui astfel de funcționar să-i mai rămână cuvenitul timp fizic și energia de lipsă pentru ocupațiunea sa de căpetenie, care-i dă caracterul de preot.

Eu cred, că asemenea cazuri vor și fi trecătoare. Preoții și protopopii au ajuns, vrând-nevrând, în fruntea unor bănci, fiind acelea întemeiate de ei și având ele lipsă de autoritatea, trecerea și legăturile lor, ca să treacă peste greutatea începutului. Drept vorbind — nefiind acelea posturi la început împreunate cu salare — nici nu se prea îmbulzesc alți inteligenți români, ca să se lupte cu acele greutatea. Mulți au slujit la început chiar gratuit. Mai târziu însă — în măsura în care banca s'a întărit și operațiunile ei s'au înmulțit și complicat — se impune, ca asemenea directori sau oficiali să ajungă tot mai mult la gândul, că *trebuie* să cedeze locul altora. Ba — precum vedem — nici nu prea e lipsă mare, să se gândească înșiși preoții și protopopii la așa ceva, căci — băncile odată pornite și asigurate — se găsesc prea ușor «*advocați*», cari să scoată la iveală această incompatibilitate, cerând dela forul com-

petent scoaterea preoților dela taraba cu banii; având — de sine se înțelege — să urmeze acum înlocuirea lor — în lipsa de oameni specialiști — fie și cu «advocați», pe cari — firește — nu-i poate lăsa demnitatea a primi postul de directori executivi, decât pe lângă un salariu sistematizat și cât de mărișor.

Desvoltarea firească și corectă a lucrurilor nu poate fi alta, decât ca preoții să evite a ocupa asemenea funcții; sau — unde le au — să le cedeze la momentul cel mai oportun acelorora, cari vor ști să conducă institutul și dezvoltarea economică a clientelei spre progres și înflorire; iară membrii din cler să se mulțamească a fi numai *membri ai consiliului de administrațiune*, unde își pot valida experiențele lor economice spre binele obștesc, ținând și la locul acesta îndeosebi cont de trebuințele culturale ale instituțiunilor, pe cari în prima linie sunt datori să apere și întări și cari au sume de bani depuse la acele bănci.

A se retrage însă și din aceste consilii, sau a fi scoși din ele, nu poate fi nici în interesul cauzei economice a poporului nostru și nici a dezvoltării sale culturale, căci — oricum ar fi unii de pesimiști în aprecierea activității clerului pe acest teren — totuși meritele lui nu să pot tăgădă. În lipsa de alți bărbați, cari să apere și pe teren economic, social etc., poporul nostru, care trăiește în referințe de tot excepționale, — mulți preoți s'au luat după cuvântul apostolului Pavel și «*făcându-se tuturor toate*», au început să salveze și pe teren economic, ce le-a fost cu putință, punând o temelie cât de modestă, pe care urmașii lor, mai iscusiți, s'o desvoalte tot mai mult și mai cu succes, fiind specialiști.

*

Trecând «Rev. Ec.» la meritul propunerii mele, — ce-i drept — nu-mi face onoarea de a-mi aminti numele,

dar în schimb bagatelizează întreagă propunerea mea, mă persiflează într'un mod de tot simțitor, numind «foarte sforăitoare» conziderantele din întroducerea și motivarea propunerii mele, iară însași salutara idee a băncii culturale o timbrează cu epitetul de „nerumegată”, dorind ca cei competenți, «după o matură studiere a chestiunii, să pună la dosar propunerea, aptă a periclită biserica».

Ca să merit a fi tractat astfel, autorul articolului avea datorința a publica în «Rev. Ec». întreagă propunerea mea, ca cei ce o cetesc — să nu fie apriori ispitiți a crede, că eu am intenționat într'adevăr a iniția întemeierea unei bănci pur clericale, condusă de cler și de organele bisericesti, de sus până jos»... Dar autorul n'a făcut aceasta, ci a deplasat anume întreagă chestiunea pe un teren, pe care eu nici când n'am pășit, ba nici n'am intenționat a păși. Presupun, că a făcut aceasta intenționat, căci numai așa putea avea oarecare *razim aparent* de a mă combate; ba mai mult, însuși autorul articolului, trăind în Sibiu, *trebută* să știe bine, cumcă nu *fictiva bancă clericală*, visată de d-sa și combătută în articolul «R. E.» este ținta preocupățiunii mele. Dar, de nu făcea așa, de nu deplasa afacerea de pe terenul cel adevărat, *întreg articolul eră de prisos*, căci în fața intențiunii mele, corect înțelese, toate argumentele Revistei se topesc «ca ceara de fața focului» și de dorința caldă și vie a tuturor oamenilor nepreocupați, cari cu adevărat doresc, să aflăm mijloace noi pentru acoperirea leghionului de trebuințe culturale, ce ne complexesc.

Declar deci cu toată hotărîrea, că propunerea mea și scopul, ce urmăresc cu realizarea ideei date, nu numai nu stau «în conflict cu învățăturile lui Cristos», cum afirmă Revista, ci dimpotrivă, izvorăsc din cea mai lămurită și altruistă dorință de a creă pe-o cale sigură și cinstită mij.

loace noi pentru a îndeplini multe din cele mai nobile învățături tocmai ale M. Cristos. Aceasta a putut-o deduce orice om nepreocupat din cuvintele, cu cari în sinod am introdus propunerea și chiar din primele considerante, ce s'au publicat în legătură cu propunera mea.

Am accentuat anume, cum în cursul ultimei sesiuni sinodale s'au scos la iveală din toate părțile mulțimea de lipse, ce le are biserica noastră în munca ei pentru progresul cultural și moral al credincioșilor; am înșirat un pomelnic întreg de trebuințe culturale, *dela îndeplinirea cărora atârnă viitorul nostru*; am arătat, că mucu-i la deget și cuțitul la os, că acum ori niciodată trebuie să trecem dela vorbe frumoase și însuflețitoare la *fapte*; am scos în relief și aceea, că — fiind primejdia mare — trebuie să punem la o parte orice considerante și interese particulare și să stăruim cu toții a *face ceea-ce după împrejurările noastre e cu putință a se realiza*.

Reasumând îngrijorarea, ce s'a manifestat în timpul din urmă în întreaga ziaristica noastră și zbuciumarea atâtor fii vrednici ai neamului întru de a află căi și mijloace pentru salvarea intereselor n. culturale: — mi-am exprimat temerea, că nu vom ajunge la creangă verde cu cele mai multe din mijloacele proiectate de alții, precum sunt: *marcele culturale, darea de 1 cor. de suflet, jertfirea divindendei de pe un an, colecte nouă, taxe de 1/2% pe salariile tuturor, colectare de ouă, etc.* Asemenea mijloace sunt parte fanteziste, neexecutabile, parte pot aduce foloase locale mai mici; dar multele noastre trebuințe nu se vor putea acoperi cu ele, fiind acele trebuințe *statornice*, și deci reclamă sprijin permanent.

Ce om nepreocupat îmi va putea deci lua în nume de rău, că în o asemenea atmosferă, plină de îngrijorare, am îndrăznit și eu a iscodi cu mintea *un nou mijloc*, nu

de natură fantezistă, ci *absolut realizabil* și încă fără nici o jertfă deosebită.

Eu aflu, că așa ceva nu numai nu-i contrar scopurilor, ce trebuie să le urmeze acei membri ai cinului călugăresc, cari sunt între cei dela cărma trebilor noastre bisericești-culturale; ci din contră, asemenea îndeletniciri monahale le țin de o podoabă a călugărilor, cari înțeleg rostul lor în biserica noastră, care trăește în cunoscutele ei împrejurări maștere și grele.

Asigur de altcum pe autorul articolului din R., că dacă — așa fi și eu călugăr dela¹⁾ podromul st. Ioan Botz. din muntele Athos, sau și numai din regatul român, unde biserica ortodoxă este biserică de stat — nu m'ași gândi la înmulțirea venitelor bisericei mele, ca să-și poată cu atât mai ușor împlini măreața misiune bisericească și națională, sau cel puțin nu în așa măsură; ci — cunoscând îndatorirea statului de a pune la dispoziția bisericei toate mijloacele bănești, de cari are lipsă — a-și stărui cel mult, ca ministrul cultelor, să nu uite a lua în bugetul țării pozițiile bisericești de lipsă. Intre astfel de împrejurări ar rămâneă tuturor călugărilor nostri posibilitatea a-și vedea tot numai de psaltire, triod, pentecostariu și de viața sfinților.

Dară chiar și în asemenea situațiune aflându-ne, tot nu aflu de bine, ca biserica se fie de tot aservită intereselor statului, nici chiar atunci, când statul încă-i ortodox. E bine și acolo, ca biserica, în interesul ei, și și în interesul statului însuși, să fie mai independentă.

Iată deci, că și acolo clerul, și chiar și călugării de talia noastră, e bine să se gândească și la mijloacele materiale pentru existența bisericei, și să nu aștepte toate dela alții, cari de multeori îți dau cu o mână, dară cu cealaltă mână și cu o cale îți cam leagă mâinile proprii. Cu atât mai vârtos să cere acest lucru la noi.

1) Sschitul chinovial românesc.

Asta, onorabilă Rev., n'are nimic de-a face cu «cămătarii, pe cari Christos i-a gonit cu biciul din sinagogă». Deci ridiculizarea mea pe această temă, nu poate fi justă. Rugăm deci onorată Rev., să rămâie după putință pe lângă paragraful legii comerciale și să lase «canoanele» în grija altora.

*

Articolul Revistei culminează în *bănuiala*, cuprinsă în următorul pasagiu:

«Dar interesul bine priceput al bisericii nu permite, ca acel institut să-l înființeze biserica, angajându-și și *capitalurile și organele* la înființarea, la alimentarea și la susținerea acelei instituțiuni profane *speculative*, incompatibile cu vocațiunea și spiritul bisericii creștine».

În forma aceasta întreg înțelesul nu corăspunde intențiunilor mele.

Nici când nu m'am gândit, ca «banca culturală» proiectată de mine, să fie o bancă *esclusiv a bisericii, condusă de preoți*, ca directori esecutivi, *oficiali* etc., ca biserica să-și investească în *speculațiuni profane capitalurile* și încă *toate* câte le are: ci m'am gândit, cum am zis și în o considerantă a propunerii mele, ca «*preoți, învățători, advocați, medici, profesori, industriași, comercianți și alți fruntași*», cari doresc *sincer* progresul nostru moral și cultural, adecă atâția particulari de valoare, să ofere «*capitalul social*» de lipsă pentru banca culturală. Acestia să se grupeze în jurul scopului măreț de a *ridica cultura credincioșilor bisericii*, mulțămindu-se cu *dividende minimale* și vărsând venitul pe altarul binelui obștesc.

La o astfel de bancă m'am gândit eu, iar nu la de acelea, unde direcțiunea cu câțiva funcționari — dispunând în toate adunările generale de majoritatea voturilor — să-și facă salarii, tantieme și marce de prezența *grase*, fie și

de 200.000 cor. anual, despre cari însași «R.» afirmă, că nu lucră *«în spirit creștinesc»*.

Astfel de bănci `avem; deci ar fi timpul, să ne mai gândim și la bănci puse pe alte baze, mai creștinești cum au și alte popoare mai culte ca noi și cu ajutoare și din alte părți. Easta păcat?

Nu la *«speculațiuni profane»* m'am gândit eu, ci pur și simplu la modul *cum s'ar putea, ca biserica să-și exploateze pe cale cinstită puterile, de cari azi dispune, cât mai bine și în folosul nu al unor grupări anumite de oameni, ci în favorul instituțiilor sale culturale.*

Aceasta s'ar putea foarte ușor — după părerea mea și a multor altora, cari m'au felicitat pentru «nimerita idee», pe calea unei bănci culturale, pe care biserica — tocmai în urma laudabilului ei scop ideal — s'ar simți datoare a o sprigină din toate puterile, nu cu întreaga ei avere, ci măcar cu o părticică din capitalul, cu care astăzi contribuie la sporirea dividendelor și a remunerațiunii directorilor din consiliul de administrațiune a altor bănci, cari nu lucră «în spiritul bisericei creștine».

Cu cât oferă bisericei asemenea bănci mai multă siguranță și garanție pentru capitalurile ei decât o bancă culturală, condusă de fruntași, cari nu urmăresc căpățuirea neamurilor sau dividende grase, ci sunt legați prin un gând ideal?

Din espunerile mele să nu creadă cineva, că eu nu cunosc însemnătatea cea mare economică și românească a băncilor noastre și îndeosebi a acelora, unde biserica este angajată nu numai cu sute de mii, ci chiar cu o foarte considerabilă parte, sau chiar cu $\frac{1}{2}$ a întregii sale averi. E deci de prisos a spori vorba în direcția aceasta. Nu încapă nici o îndoială, că e *bună mâna* acționarilor particulari, în care intră dividendă băncilor noastre; și — întrucât am și eu unele acții la câteva bănci, aceea mână e

chiar și mâna mea proprie; dară apoi chiar și mai presus decât mâna proprie *trebuie* să ne fie tuturor — inclusive cei dela băncile actuale — *mâna organismului nostru cultural*, care se întinde spre noi, cerșindu-ne obulul, fără de care nu poate trăi și nu se poate desvolta.

Din acest punct de vedere aștept eu să judece financierii noștrii propunerea mea, analizând în mod nepreocupat considerantele mele. Nu să le numească d'a capo »*sforăitoare*« și să le desconsidere, ci să sară cu *experiențele lor de specialiști* în ajutorul ideei, indicând eventualele momente, cari le par incorecte și înlocuindu-le cu altele, pe cari, cei competenți a hotărâ soarta propunerii mele, de sigur le vor aprecia și primi cu recunoștință. Aștept deci dela toți, ca nu interesul propriu, ci binele obștesc să-i călăuzească, când apreciază propunerea mea; iară nu s'o mâne de-adreptul la dozar, lăsând ca și pe viitor alții să ne exploateze averea, a căror venit mai mare așa multe și arzătoare trebuințe ar putea acoperi.

Noi călugării, urmând pilda lui Christos, avem simpatie mai mult pentru dobitoacele, cari nu »*rumegă*«; deci nu i mirare: dacă am lansat o »*idee nerumegată*«. Rămâne acum să o »*rumege*« financierii și să o întregească, cum vor afla mai bine; dară să o îndrume spre dozar însemnează, să voiești a *exploata* și pe mai departe credulitatea celor ce n'au avut până acum îndrăsneala a pretinde *emanciparea* economică a bisericii de sub tutoratul străin.

De sine se înțelege, că o bancă culturală, care se obligă a da bisericii tot venitul ei, și pe care biserica tocmai de aceea vrea s'o sprijinească și încă în interesul ei: — *trebuie* să permită cercurilor bisericesti un »*control mai nemijlocit*« decum îl are azi d. e. la băncile, unde își plasează capitalele.

»Albina« de ce a instituit »*revizori*« pentru băncile,

căroră le dă escompt, de sigur mult mai mic decât sumele investite de biserică la ea? Asta o doresc și eu dela biserică față de banca culturală.

Toată lumea va râde azi de capacitatea finduciară cu adevărat călugărească a consistorului nostru, care are la »Albina« *annual* o foarte mare parte a întregii sale averi în depuneri, scrisuri fonciare etc. După bani biserica capătă 4—4½, maximul 5%. Acții consistorul nostru n'a avut. O altă biserică din patrie însă are mai multe sute de acții dela »Albina«, după cari ia 28 Cor. = 14%, provenite în mare parte și din milioanele noastre, a celorce ne mulțămim cu minimalul de 4—5%. Va să zică, noi indirect devenim tributarul altora. Nu am atins cazul acesta, pentrucă doară mi-ar părea rău de câștigul acelei biserici, care — întrucât e românească — tot spre progresul neamului nostru folosește câștigul; și de sigur nici conducătorii acelei biserici nu-mi vor lua în nume de rău, dacă scot la iveală îndatorirea mea, de a mă îngriji mai întâi de progresul bisericii mele.

Ba nici conducătorii »Albinei« n'au să se supere pentru aceasta, căci — întrucât sunt și ei în parte fii ai bisericii ortodoxe române și încă membri în toate corporațiunile bisericesti de jos până sus — au și ei datorința, întărită cu jurământ, de a lucra pentru binele acestei biserici și deci și pentru progresul ei în cele materiale. Dară acea politică financiară, pe care în curs de 30 ani au făcut o consistorul nostru sub influința conducătorilor »Albinei« de a depune, am putea zice, la o *singură bancă* milioanele disponibile cu cele mai minimale dobânzi, nu va zice nimenea, că-i financiarea cea mai bună, ce o poate face o biserică; iară a mai face și alte operațiuni nu poate fi timbrat îndată de »*speculațiune profană*«, incompatibilă cu misiunea bisericii.

Pentru Dzeu! Acolo să fi ajuns noi încât — dacă cineva din consistor *îndrăznește a se gândi* și la alte plășări cinstite a banilor bisericei — să fie timbrat, că vrea să joace *«va banque»* cu averea comună?

Nu, domnilor dela Revistă! Nu *va banque* — cum afirmați dv. — vreau eu să joc cu banii bisericei, căci cine mă cunoaște personal acela știe, că eu și de zece ori mă gândesc și răsădădesc până să scot un ban din pungă, dară vreau să opresc — pe cât voi putea — exploatarea bisericei pentru scopuri mai îndepărtate de biserică, și pentru asta nici un om cu minte nu-i iertat să se supere pe nime, căci doară nu vreau binele meu, ci al bisericei și al viitorului credincioșilor ei.

Dacă dragostea consistorului pentru «Albina» nu era așa mare, de sigur că banii bisericei s'ar mai fi investit și în moșii, cari azi valorau cel puțin de 2—3 ori atâta. O moșioară cumpărată la Ilia cu 6000 fl. s'a urcat azi în preț cel puțin cu 30.000 cor., iar etalonul depunerilor a progresat tot scăzând.

De când sunt membru al consistorului am stăruit cu trup cu suflet pentru cumpărarea de moșii, de câteori numai mi-s'au părut avantajoase condițiile de cumpărare; ba moșioarele dela *Miercurea* și *Geaca* le-a cumpărat consistorul prin mine. Imi aduc însă aminte, cum atât înainte, cât și după cumpărare, oamenii «Albinei» din consistor m'au apostrofat în mod dojenitor: *«Vei vedea dta, unde veți ajunge cu moșiile! Biserica n'are puțința a le exploata»*.

Așa se vorbea, deși prețul de cumpărare la ambele casuri nu trecea peste 90 fl. jugărul.

Am văzut bine, căci moșioara dela *Miercurea* — pe lângă că aduce cuvenitele percente — după 3—4 ani s'a urcat în preț cu $\frac{1}{4}$ dela suma de cumpărare, iar scrisu-

riile fonciare au scăzut dela 5 la $4\frac{1}{2}\%$. La Blăjeni de ce se rentează moșiile?

Din asemenea casuri eu, care vreau să fiu independent în gândire și purcedere, trebuie să conclud, că oamenii dela Revistă, cari stau în legătură cu «Albina», sunt contra ori cărei operațiuni financiare la conzistor și nu află de sigură nici o investiție, decât depunerile la banca proprie.

Autorul articolului din «R. E.» ne desminte dela întemeierea băncii culturale și cu argumentul, că «clericii conștientioși întru împlinirea datorinței lor ideale, nu se pricep la afaceri profane financiare». Deși autorul e oficial al «Albinei», totuși uită, că și în cercurile bisericesti pot exista oameni, cari să se priceapă la afaceri de bancă, dacă nu mai bine, cel puțin atâta cât actualii financieri de cari dispunem. Și apoi chiar întemeietorul «Albinei» a fost un modest *dascăl confesional*, deci eșit din cercuri bisericesti; și totuși pe urma ideii lui azi mulți advocați și financieri trag venite frumoase. Acest dascăl confesional a condus multă vreme cea mai mare bancă românească «Albina», iar astăzi o conduce un bărbat și mai «clerical», un candidat de preot, ba — dacă n'ar fi căsătorit — ar putea fi chiar candidat de o treaptă preoțească mult mai înaltă. Iată deci, că și din Nazaret poate eși o idee bună, chiar și pe terenul financiar.

Dar apoi — chiar abstrăgând dela asta — eu nu m'am gândit ca conducătorii de fapt să fie clerici, ci cei mai buni *specialiști*.

De altă parte fantoama, că banca proiectată de mine ar putea *licvida*, nu sparie pe nime, căci — dacă am măneca în toate acțiunile omenești dela eventualitatea cea mai rea, atunci n'am mai întreprinde nimic. De ce se licuideze? Avem vre-o 170 bănci românești. Cele mai multe merg bine, unele chiar briliant. La banca culturală noi

am dori de conducători pe cei mai buni dintre oamenii nostri de finanțe, deci de ce tocmai banca culturală să aibă așa sigure prospecte de lichidare? De ce tocmai aceștia «să nu fie cu destulă precauțiune, să acoarde credite prea mari?» Și specialiștii pot gresi, fără să lichideze banca lor.

Preotului *I. Câmpean* din Prigor, amintit în articol, o bancă condusă de «neclerici» i-a dat câteva zeci de mii împrumut pe moșia, care acuma o descopere astronomul *Tood* pe planeta Marte, și totuși n'a lichidat. De ce nu lichidează *Sparkassa* din loc, la care m'am gândit în considerantele propunerii mele, și după modelul căreia mă gândesc să purcedem și noi acomodându-ne timpului de azi?

Sășii sunt o mână de oameni și au numai în Sibiu bănci puternice, una mult mai puternică ca Albina; deci de ce poporul român, mai numărös și în frumoasă dezvoltare n'ar putea susține — fără periclitarea băncilor existente — și o bancă culturală? Ce interese economice pretind, ca noi să nu ne mai creăm instituțiuni nouă, fie și financiare, și încă pe baze mai laudabile, ca cele vechi, dând și «creditului o direcțiune mai avantajoasă țărânilor»?

Astfel judecând, nici «*Cassa rurală*» din România nu trebuia, să se înființeze.

Noi nu ne-am gândit la conducători d'al de *Bontoux* și nici la speculațiunile lui riscate și la răsturnarea firmei *Rotschild* și a alianței izraelite, una din cele mai puternice asociații financiare din lume, ci la operațiuni mai modeste și sigure, fără risc.

Și apoi Conzistoriul își va rezervă oarecare mod de înrâurire asupra acelei bănci culturale; iar de altă parte acest conzistoriu — deși for duhovnicesc — totuși din mila lui Dzeu are fericirea de a numără între membrii săi pe toți conducătorii ortodoxi ai Albinei și pe unii și dela alte bănci. Astfel aceștia, ca financieri specialiști, își vor face datorința de a nu lăsa pe «clericii nepricepuți» să

facă greșeli, să prăpădească averea, azi în mâna lor, iară mâne condusă de ei împreună cu noi, acum însă exclusiv în favorul bisericei. Și nădăjduim dela Dzeu, că și pe viitor financierii, mai ales dela Albina, vor avea aceeași bunăvoință cătră conzistoriul nostru, că și vor păstră — spre binele obștesc — locurile ce le au în el, deoarece — când e vorba de *ei* — nu mai aplică aceeași logică, care o aplică față de *noi*.

Noi clericii să ne vedem de molitfelnic și de cele duhovnicești. Foarte bine! Dar pentru aceea ei — financierii — pot fi și rămâneă și pe viitor diriguitorii chiar și a celor mai spiritualnice afaceri ale conzistoriului și ale bisericei. Noi clericii suntem buni, ca și la noi acasă să fim conduși de alții. *Merci* de asemenea reciprocitate!

Ba — dacă ne uităm bine împrejur — îi găsim pe aceiași și în comitetul Asociațiunii, care e: «*pentru cultura și literatura poporului român*», iară nu pentru *finanțele lui*. Ei sunt buni la toate. Noi clericii nu suntem de nimic, nici chiar la noi acasă.

Să fiu bine înțeles Prin cele de mai sus nu voiu să afirm, că albiniștii și alți financieri n'au meritele lor la conducerea afacerilor bisericesti dela conzistoriu, etc., sau a celor culturale dela Asociațiune. Doamne ferește! Vreau numai să arăt netemeinicia argumentării colaboratorului dela «*Revista Economică*», că preoții n'ar putea avea și ei oarecare pricepere și la treburi financiare, și deci ar «*riscă puțina avere agonisită cu multă trudă*» și n'ar fi în stare a dezvoltă la banca culturală cuvenita influință favorabilă bisericei. Hotărît, că: dă! Ba oamenii de azi ai conzistoriului ne oferă deplină garanție, că țin cu sfințenie la progresul fondurilor bisericesti, pe cari așa de frumos și atât de laudabil le îngrijesc și conduc. Au ei simțul cuvenit de a nu întră în întreprinderi riscate, și — afară

de cazul lui Șaguna dela 1859 — nici nu cunoaștem altă întreprindere cu sfârșit păgubitor mai simțit. Șaguna a investit 24.000 fl. în acții de ale societății metalurgice pentru exploatarea minelor de aramă dela Szt. Domokos și Füle, dar după câțiva ani s'a pierdut aproape întreg capitalul și biserica a mai căpătat abia 2000 fl.

Dacă financierii noștri au poftă a conduce nu numai bănci, ci toate instituțiunile noastre bisericești și culturale, atunci aibă și ei creștinească virtute mirenească a ne permite și nouă preoților, și chiar și călugărilor, nu întru atâta de a ne ingeră în afacerile lor financiare, ci barem de a ne îngriji de paralele bisericei și de cât mai rentabila lor fructificare, așa după cum dictează interesele bisericei și nu tantiemele directorilor, sau în cazul cel mai bun dividendele acționarilor.

Din expunerile mele va înțelege deci oricine, că eu n'am intenționat a să face un lucru riscat și necompatibil cu misiunea bisericii noastre. Am *«cerut, ca consistorul numai să studieze cauza întemeierii unei bănci culturale»*, căci — dacă-i vorba, să-și plaseze acolo nu *«toate fondurile bănești ale bisericilor»*, cum ne sperie Revista», ci ceea ce are azi aiurea, sau o parte din ea, cu aceeași sau cu garanță și mai puțină, decum ar fi la banca culturală, — apoi în prima linie ea, biserica, e datoare a se gădi și a fi în clar cu temeliiile, pe cari ar trebui pusă noua bancă.

Și eu am doar atâta dragoste față de biserica, căreia mi-am închinat viața, și chiar și atâta pricepere, ca să simt, că biserica ca atare nu-i bine să-și prefacă exactoratul său în institut de credit și economii, ca toate băncile, ci din numărul cel mare de fruntași români din comunele noastre să găsească și numai un *consorțiu* și încă *restrîns* de bărbați valoroși, în cari are deplină încredere. Aceia să înte-

meieze independent de organismul bisericii banca culturală, la care biserica va oferi un stoc de bani, îngrijindu-se ca cu aceia să se opereze între condițiuni cât mai sigure și asigurându-și tocmai în scopul acesta cuvenitul drept de control. Lucrul trebuie *bine, bine de tot* studiat.

Ceice au vorbit cu mine în chestiunea asta, știu, că eu totdeauna la o așa bancă m'am gândit și nu la exagerațiile din «Rev. Ec.» Eu nu mă leg de amănunte. Acelea le las în grija binevoitorilor bisericii și ai culturii noastre naționale și îndeosebi dela oamenii Albinei aștept următorul raționament:

«Uite, iubită maică biserică strămoșască, care ești complexită de mulțimea trebuințelor culturale, eu în curs de decenii am folosit frumoase sume din averea ta și am avut pe urma lor multe ușurări și frumoase câștiguri; îți mulțămesc de sprijin, mai ales că — până ne-a fost banca mai tinără — am avut lipsă de el. Acum însă ne a ajutat Dumnezeu, ne-am întărit, ne-am dezvoltat, încât mersul nostru este asigurat. Oficialii nostri au plăți bune; când încep, au aproape același salariu, cu care mulți din slujbașii tăi își încheie cariera după 40 de ani de serviciu. Vedem mizeria, în care tânjești; aflăm, că ideea băncii culturale e minunată și spre binele tău. Deci fie siguri acționarii și de sprijinul nostru întru realizarea acelei idei, dela care ne așteptăm la mult bine pentru biserică. Să reflecteze și la ajutorul nostru, căci — buni români și creștini fiind și noi — punem mai presus de toate, 'cauza culturii naționale. Dumnezeu să le ajute».

Asemenea vorbe ar fi o frumoasă și frățească încurajare în nizuințele noastre culturale și pentru cei dela banca culturală, care va trebui să se sprijinească cu băncile actuale, ca frații.

Dar — în loc de asta — ei ne bagatelizează, ne im-

pută lucruri, ce nu le-am intenționat; îmi spun, că eu — călugăr fiind — vreau să bag *idolul de aur* în biserică, pe când la Arad și Caransebeș doi advocați tocmai vreau să-l scoată, și că astfel ducem la primejdie însași biserica.

Nu-i vorbă, cam multe și grele vorbe dintr'o răsufare. Norocul e, că n'au nici un rost. Nu, dlor dela Revistă, și de 10 ori nu! Nici noi și nici banca culturală nu vreau, să introducă *idolul de aur* în biserică. Noi vrem, să-l *scoatem*, căci la introdus de mult celelalte bănci, și în deosebi «Albina», angajând zeci, chiar sute de preoți de ai noștri, pentru plasarea capitalului lor, și i-a angajat nu pentru un scop cultural, ci pentru plată bună, care-i face să-și negligeze afacerile oficiale.

Când e vorba de banca culturală, «clerul *nu merită să i se dea încredere, căci e mai aplicat a să îngrijă de augmentarea finanțelor proprii, decât de ale altora*». Așa zice «Rev.» Dară, când e vorba de celelalte bănci, sunt foarte buni și pricepuți. Frumoasă și consecventă logică. Ba mai mult. Băncile de azi au știut să atragă în lanțul tantiemelor lor grase și multe fețe bisericesti și mai ales organele din jurul finanțelor consistoriale, ca să-și asigure bunăvoința lor și poate, ca să mai domolească pe ceice ar dori și alte operațiuni financiare, decât depunerile. Firește, că numai cam aceia-s buni de slujba asta, cari «*au ochi, ca să nu vadă și urechi, să nu audă*», iară apoi cu aceiași oameni, încă sporțiți, le place băncilor să între în toate corporațiunile, chiar și în consistoriu și să dirigă toate. *Despre asta s'ar mai putea zice, că însemnează a băga idolul de aur în biserică.* A angajă adecă clerul și oamenii bisericeii pentru alte scopuri și nu pentru cele bisericesti; ba despre înrăurirea băncilor asupra bisericeii s'ar putea scrie capittii întregi din istoria vieții noastre publice.

Noi vrem tocmai contrariul: să angajăm bunăvoința

clerului pentru banca culturală cu scop atât de nobil, și astfel, să-l scăpăm de ispita, de-a fi ademenit de băncile, cari fac numai speculațiuni profane. Deci aceia fac cămătărie, cari umblă după dividende grase, după tantieme și marce de prezentă și mai grase, după capitalurile bisericeii, ca să poată face față acelor mari sarcini; deci față de aceia s'ar putea mai cu justeță aplică biciul «Revistei Economice», iară nu față de aceia, cari să gândesc la o bancă culturală.

Pe unii ca acestia îi apostrofează și baronul Bánffy, curatorul suprem al bisericeii calvine din Ardeal, în cuvântarea sa reproducă de «R. E.», adică «*pe cei ce aleargă la intitute de bani și la alte ocupațiuni laterale, împreunate toate cu venite laterale*» și cu lucru puțin.

Acestia, zice el, trebuie desaprobați, sau după vorba «R.» *acest spirit* (de a pune mâna pe toate sinecurile bine plătite în și afară de biserică și de a nu face nici o ispravă de folos obștesc) «*trebuie moderat și stărpiți*».

Deci vorbele lui Bánffy se potrivesc, ca mazerea în părete, la chestiunea băncii culturale; din contră tocmai biserică lui Bánffy, adică cea calvina se, ocupă cu gândul a face o astfel de bancă culturală. Tot așa de riscat este și argumentul cu fostul episcop reformat Szász Domokos, despre care se zice, că a jucat la bursă cu banii bisericeii; iar despre propunerea mea nu va putea nime afirma, că îndemn biserică a juca la bursă cu averea ei.

În sfârșit mai adaug, că am personal față de mulți din conducătorii Albinei o stimă *sincera*, iar nu cumpărată pe marce de prezentă; cumnosc și respectez meritele lor pe multe terene ale vieții românești; și deci nu din conziderațiuni personale am combătut articolul Revistei, scris de un oficial al Albinei, ci ca să-mi apăr demnitatea jigniță și propunerea, dela realizarea căreia mă aștept la mult bine

pentru cultura națională. Și nime nu-i în drept a se supăra pe mine pentru aceasta, căci tocmai călugăr fiind, am sfânta datorință a stă mai întâi în serviciul bisericei și nu al altor instituțiuni, oricât de salutare ar fi și acelea în feliul lor pentru obștea românească.

Oamenii nepreocupați așa mă și judecă. Un distins fruntaș astfel încheie scrisoarea sa, scrisă în această cauză:

«Ar fi unul din cele mai neperitoare monumente pentru Șaguna, când în anul aniversării seculare ideea exprimată prin cuvinte «Banca culturală» ar află realizarea».

Sibiiu, 10 Mai 1908.

Dr. E. Miron Cristea
ieromonah.

Esperințele economului Stan Petru din A.

despre

Producerea nutrețurilor.

Cu mult nutreț, poți ținea multe oițe.
Multe vite, fac mult gunoiu. Mult gunoiu,
face multe bucate. Multe și bune bucate,
face multă și mare mulțămire.

Așa urmează aceste, ca cauză și efect. Și ca se ne arătăm sărbătorește marea mulțămire, este și un cojoc nou. Și dacă nu buzunariu ne este plin cu pipa și tăbacul etc., iar celalalt cu cu pungălița plină în voie bună putem fluera, și nu avem nevoie să ridicăm căciula a umilire înaintea esecutorului așa cam cătră Crăciun.

Sau, nu avea dreptate nenea Stan Petru, dela care auzisem aceste mai astătoamnă la moara din B., când adecă își duse-se acolo două care încărcate de grâu, și când adecă, pipăindu-și buzunariul cel cu punga plină, porniseră, cum zicea el, la cojocariul N. N. ca să-și cumpere în locul cojocului cam zdrențuit, unul nou de sărbătoare. Pentru-că nu era dumnealui învățat se cumpere pe așteptare de bani, ci numai cu banul în mână.

Adă și na!

Asta e cu dreptate.

Așa este, că economul-săteanu, nu are 12 prime a fieștecării luni, cum are domnul solgăbirău sau ceialalți domni diregători, ca înainte se poată spune deabunăseama, când va avea bani și și când poate plăti, ci numai atunci când poate plăti, ci numai și numai atunci, când poate vinde cevași din bucatele produse de a întrece trebuințele neapărate, — vre-o câteva vițișoare, porci sau viței crescuți.

De altă parte, decâteori plătește grăul, de câteori se întâmplă, că-i îngroapă țiganul satului vite picate de cutare boală lipicioasă, din cari a nădăjduit cevași câștig.

«Lucrarea e a omului, darul și binecuvântarea e dela Dumnezeu»

Contra grindinei (peatră) mai putem să ne asigurăm sămănăturile așa mai cu scumpete, însă asigurarea vitelor chiar, pe foarte multe locuri este necunoscută.

La multe primejdii, la multe întâmplări este espus economul. Sau aici, sau colo, vedem tabla în capetul satului: «Boală de porci» etc. cu toate că de azi încolo pe multe locuri să și oltiesc vitele în contra boalelor lipicioase.

Însă eu, de data aceasta, vreu se vă povestesc despre producerea nutrețului, ca despre o lucrare în economie de mare însemnătate, și chiar pot să zic, că este lucrarea de cea mai mare și neprețuită însămnătate, — așa, — precum nenea Petru Stan mi-a spus despre aceasta unele și altele.

Voi spune tot de ce îmi aduc aminte, pentru-că așa cred, că din vorbele și spusele lui nenea Petru Stan pășitul, și trecut prin multe, îmbătrinit și cinstit de toți, — numai învăța vom putea. —

Pentru-ce oare socotești d-ta nene. producere de nutreț, de cea mai însemnată lucrare în economia de câmp?

— Eil dacă îmi aduc aminte, zicea bătrânul, de când eram tinăr, ce vremuri bune erau peatunci, când încă ca copil cu săptămânile dearândul ne hărțuiam, ne jucam cu alți copii de seama noastră grijind vitele la pășune! Vitele, de cari grijeam, pășteau ele, dacă aveau ce paște. Cum voiau și ele; unele umblau să-și caute

de păscut altele stăteau culcate pe păscut, altele stăteau culcate care încotro. Și ce ne durea pe noi, aveam grija jocurilor.

Câteodată numai, cât sculam boii, așa goi și flămânzi trebuia se ia jugul și se are. Iar coalea cătră amiazi demulte ori, de foamea cei tortura, aproape fără puteri numai tremurau. După amiazi și peste noapte iarăși numai la aceiași pășune trebuiau mânați. Zău, molateci, slabi și istoviți mai erau sărmanii, și puțin, foarte puțin puteaf ara de dimineața și numai până la amiazi. Așa, și flămânzi și osteniți cum erau, totuși nu le dam mâncare nici acasă nimic, pentru-că fânul ni-sa gătat înainte de ce s'a desprimăvărat. Apoi iarăși nutrețul nou numai mai târziu s'ar fi făcut.

În multe primăveri s'a întâmplat, că înainte dea înverzi câmpul, înainte dea crește iarba, se isprăvise nutrețul de peste iarnă; și nici se cumpere omul, nu găsisse. Snopii de paie, de pe coperișele grajdurilor întregi trebuia se coborâm, si cu deaceste eram siliți să hrănim și chiar vitele de jug în vremea aratului de primăvară.

Câmpul ni era împărțit în două: câmpul de «*ogor*» și de «*sămândătură*». Pământurile ne erau împărțite în parcele mici; câte erau, în totatătea părți ale câmpului erau. De câteori trebuia să mergem dela un pământ până la altul, trecea vreme de un jumătate de cias sau un cias, sau la arat, sau la săpat, sau la secerat, pentru că așa erau unele de mici, încât o zi întregă nu trebuia pentru lucrarea lor.



(Va urma.)

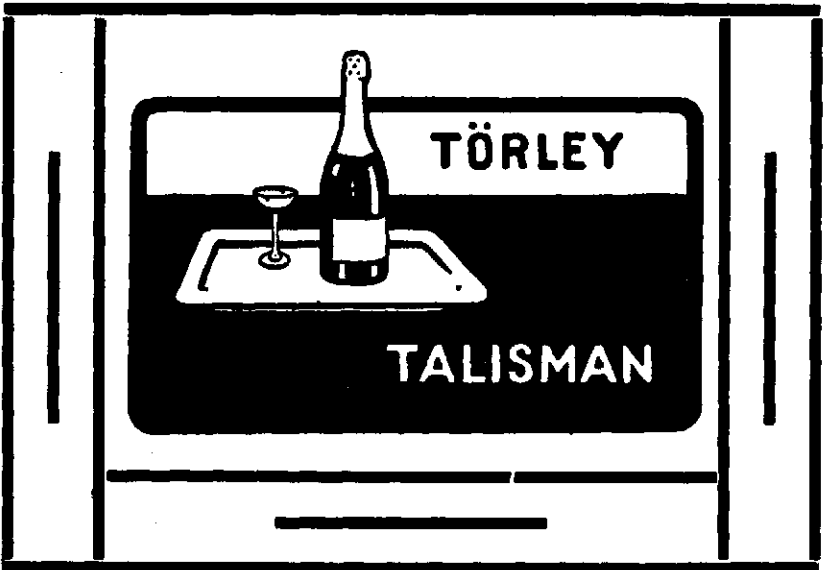
Redactor responsabil: AUGUST A. NICOARĂ.

Înainte
de a face: personal, obiecte,
sau zidiri un 1-52 (2)

CREDIT
a dresați-vă direct la mijlocitorul

MELLER L. EGYED
BUDAPESTA
Inteurban 46-31 (Telefon-
care la dorință va servi
onor. public cu servii
pecte gratuite.





Cruce (stea) dublă electro-magnetică.

BCU Cluj / Co Patent Nr. 88967. Cluj

Nu e crucea lui Volta.

vindecă și înviorază

Deosebită atențiune
rării, că acest aparat
de 20



Nu e mijloc secret
pe lângă garanție.

e a se da împreju-
vindecă boale vechi
de ani.

Aparatul acesta vindecă și folosește contra durerilor de cap și dinți, migrene, neuralgie, împedecarea circulațiunii sângelui, anemie, amețeli, fîituri de ureche, dă-
taie de inimă, sgârçituri de inimă, asma, auzul greu, sgârçituri de stomac, lipsa poștei
de mâncare, răceală la mâni și la picioare, reuma, podagră, ischias, udul în pat, in-
fluența pinsomnie, epilessia, circulația neregulată a sângelui și multor altor boale
cari la tractare normală a medicului se vindecă prin electricitate. In cancelaria
mea se află atestate încursu den toate părțile lumii, cari pretuesc cu mulțămire inven-
țiuncea mea și ori-cine poate examina aceste atestate. Acel pacient, care in decurs
de 45 zile nu se va vindeca i-se retrimite banii. Unde ori-ce încercare s'a
constatat zadarnică, rog a proba aparatul meu. Atrag atențiunea P. T. public
asupra faptului, că aparatul meu nu e permis să se confunde cu aparatul «Volta»
deoare-ce „Ciasul-Volta“ atât in Germania cât și in Austro-Ungaria a fost
oficios oprit fiind nefolositor, pe când aparatul meu e in genere cunoscut, apretiat și
cerceat. Deja eftinătatea crucei mele electro-magnetice o recomandă indeosebi

Prețul apuraturului mare e 8 cor.

folosibili la morburi cari nu sunt
ma vechi de 15 ani.

Prețul aparatului mic e 6 cor.

folosibil la copii și femei de
constituție foarte slabă.

Expedițe din centru și locul de vînzare pentru țeară și streinătate e:

MÜLLER ALBERT, Budapesta, V/24. Strada Vadász, 34. colțul.

CUMPĂRAȚI BIBLIOTECA „BUNUL ECONOM”.

Din această bibliotecă să pot comanda următoarele broșuri:

1. »Nutrețurile ierboase, cositurile, prepararea fânului și pășunile«.
2. »Economia porcilor, oilor și a caprelor«.
3. »Sămânța plantelor agricole și sămânatul lor«.
4. »Îngrijirea plantelor în cursul vegetațiunii. Recolta cerealelor«.
5. »Economia vitelor sau Zootechnia generală«.
6. »Agrologia sau cunoașterea pământurilor și mijloacele de a le îmbunătăți«.
7. »Agricultura generală. — Lucrarea pământului. — Plugul, grapa, tăvălugul și alte instrumente de mărunțit pământul«.
8. »Îngrășămintele. Irigațiunile (udarea pământului).
- 9—10. »Prăsirea paserilor de casă (galițe hoare). Găinile, curcile găinușele (bibilicele), gășcele, rațele, porumbii (porumbeii)«.
11. »Cultura cerealelor. (Grâul, săcara, orzul, ovășul, meiul, hirișca cucuruzul (porumbul)«.
12. Cartoful, napul (sfecla), inul, cânepa rapița fasolea, linteaa, mazărea, și cultura lor.
13. »Economia cailor, vitelor mari cornute și bivoliilor«.

În rețel unei broșuri 30 fil. pentru România 50 bani.

Comandele să se adreseze la administrația »Bunul Econom« în Déva.

FISCHER T COMP NAGYENYEO

PEPINERIE DE POMI SI VITE

150.000 Pomi Roditori
1.000.000 Sujete
1.000.000 Planta pentru gard
vin arbori de promenada, arbori de ornament, roze, fructe cu boaba, contiferi etc.

1 Million altoae de vite, vita de vile Europeanasi Amerikaná cu su.

Specialitate: altoae de vita pentru desert.

Sub-cultura
120 jug.
cat.

30.000
Pruni de Bistrita si de Bosnia oltuiti Exemple foarte frumvase

Fără
rádaolna

TIPOGRAFIE ROMÂNEASCĂ în DEVA.

Aducem la cunoștință Onoratului public din loc și jur, că am deschis o întreprindere românească de tipografie sub numele:

Tipografia „Sfântul Ioan“

a băncii industrial-economice „Industria“

strada Săcuilor nr. 18.

Arangiată fiind cu cele mai moderne litere și cu cel mai fin material, își reomană on. public spre binevoitoarea atențiune și părtinire tot soiul de lucrări atingătoare de această branșă, promițind executare cu gust estetic, urgent și cu prețurile cele mai moderate precum:

☞ Tipărituri pentru bănci: ☞

Bilanțe --- Tabelării --- Registre

Protocoale Liste de escompt etc.

Toate tipăriturile necesare băncilor

--- le executăm prompt și ieftin. ---

::::: Lucrări colorate precum :::::

Invitări pentru petreceri, pentru cununii, bilete de logodnă, cărți de vizită, etc., cu prețuri moderate.